

УДК 331.5:330.342.15(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.24.12>**Нікітенко К.С.**

кандидат економічних наук, доцент,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м. Херсон / м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8423-5605>

Таращук Д.Є.

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
(м. Херсон / м. Кропивницький)

Nikitenko Kateryna, Tarashchuk Dmytro

Kherson State Agrarian and Economic University
(Kherson / Kropyvnytskyi)

ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОГО ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ

TRANSFORMATION OF UKRAINE'S LABOR MARKET IN THE CONTEXT OF POST-WAR RECOVERY

Стаття присвячена комплексному аналізу процесів трансформації ринку праці України в умовах повоєнного перезавантаження, зумовленого масштабними соціально-економічними потрясіннями внаслідок збройної агресії. У роботі розглянуто структурні зміни, що відбулися в галузевій, регіональній та демографічній структурі зайнятості, а також визначено головні виклики, які постали перед системою праці в країні. Особливу увагу приділено проблемам внутрішньої та зовнішньої трудової міграції, порушенням професійно-кваліфікаційного балансу, скороченню трудового потенціалу, а також потребам інтеграції вразливих груп населення – ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю. Це дозволить не лише подолати наслідки війни, а й сформувати конкурентоспроможний, адаптивний і соціально орієнтований ринок праці як основу для сталого економічного зростання України в новій післявоєнній реальності.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість, безробіття, трудова міграція, демографічна криза, поствоєнне перезавантаження.

The article presents a comprehensive study of the transformation of Ukraine's labor market in the context of post-war recovery, emphasizing the unprecedented structural, demographic, and institutional challenges caused by the full-scale Russian invasion. The research investigates key shifts in sectoral and regional employment, explores the dramatic increase in internal displacement and external labor migration, and highlights the erosion of the national labor potential due to population decline, skills mismatches, and the loss of working-age citizens. Special attention is paid to the problems of integrating vulnerable population groups—veterans, internally displaced persons (IDPs), persons with disabilities, and women with children—into the labor market, which now requires new models of inclusive employment and social reintegration. The study uses statistical analysis, expert assessments, and policy documents to reveal how war-induced transformations have disrupted the conventional labor supply-demand equilibrium. The author identifies growing demand in specific sectors, such as healthcare, education, IT, construction, and logistics, while outlining the sharp decline in employment in manufacturing, hospitality, and traditional low-skilled jobs. The findings underscore the need for a systemic rethinking of labor policy, with an emphasis on flexible forms of employment, reskilling programs, digital labor platforms, and regional employment development strategies. The article emphasizes the importance of expanding adult education systems, vocational retraining, micro-qualification certification, and dual education models tailored to the country's recovery needs. It is argued that the effectiveness of Ukraine's post-war recovery will critically depend on the state's ability to mobilize human capital, restore

employment in war-torn regions, and ensure decent work opportunities for all social groups. By fostering partnerships between the government, business sector, educational institutions, and civil society, Ukraine can transition from a survival-based labor market to a dynamic, inclusive, and innovation-driven employment ecosystem. The paper concludes that the transformation of the labor market must not be limited to restoring pre-war parameters but should serve as a foundation for long-term national resilience, social cohesion, and sustainable economic growth.

Keywords: Labor market, employment, unemployment, labor migration, demographic crisis, post-war recovery.

Постановка проблеми. Ринок праці є віддзеркаленням загального соціально-економічного стану країни та чутливо реагує на будь-які кризові події. Повномасштабна війна, що розпочалася в Україні у 2022 році, спричинила глибокі структурні деформації у сфері зайнятості: різке скорочення робочих місць у низці галузей, масову міграцію населення, зростання безробіття та зниження рівня економічної активності. Постала загроза порушення балансу між попитом і пропозицією робочої сили, поглиблення регіональних диспропорцій, а також втрати значної частки трудового потенціалу країни через еміграцію та бойові втрати.

У контексті повоєнного перезавантаження державі доведеться не лише відновлювати зруйновану економіку, але й переосмислювати роль ринку праці як основи національного відновлення. Особливої актуальності набувають питання адаптації трудових ресурсів до нових реалій, інтеграції ветеранів та внутрішньо переміщених осіб, модернізації професійної структури зайнятості та активізації політики зайнятості з урахуванням демографічних викликів.

Таким чином, поствоєнна трансформація ринку праці вимагає глибокого аналізу, наукового обґрунтування стратегічних рішень та розробки інструментів, які дозволять забезпечити стійке та інклюзивне економічне зростання в умовах відновлення країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових публікацій свідчить про посилену увагу дослідників до питань функціонування ринку праці в умовах структурних змін, викликаних як глобальними процесами, так і воєнними обставинами в Україні. Зокрема, у фундаментальній праці В.В. Близнюка [1] проаналізовано державне регулювання ринку праці України, акцент зроблено на необхідності адаптації до нових соціально-економічних реалій. Колот А.М. [3] досліджує трансформацію соціально-трудової сфери в контексті нової економіки, вказуючи на виклики цифровізації та нерівності в доступі до зайнятості.

У статті Лібанової Е.М. [4] звертається увага на глибокі зрушення на ринку праці в умовах війни, особливо щодо сегментів зростання безробіття, внутрішньої міграції та занепаду локальних ринків. Подібну проблематику розглядають Новак І. та Жук І. [5], які підкреслюють кризу гідної праці в Україні як прояв глобального соціального ризику.

Питання формування людського капіталу в умовах поствоєнної трансформації розглядаються у дослідженні Кожем'якіної С. та Кривуші С. [6], які наголошують на важливості соціогуманітарних підходів до активізації потенціалу працівників. Ушенко Н.В. у своїх роботах [7; 8] ґрунтовно досліджує регулюючу функцію ринку праці та трансформаційні зміни, зумовлені розвитком платформної економіки, яка суттєво змінює структуру попиту на працю.

Законодавчі акти України, зокрема Закон «Про зайнятість населення» [10] та нормативні документи періоду воєнного стану [11], забезпечують нормативне підґрунтя для реалізації політики зайнятості, але водночас потребують оперативного оновлення відповідно до реалій ринку. Міжнародні організації, як-от Міжнародна організація праці (МОП), у своїх звітах [14; 15; 12] наголошують на важливості врахування неформальної зайнятості, гнучких форм праці та необхідності адаптації статистики до посткризових умов.

Офіційна статистика (ДССУ [17], Державний центр зайнятості [16]) та ресурси для пошуку роботи (Work.ua [18], UNHCR Data [13]) забезпечують емпіричну основу для аналізу ринку праці, хоча в умовах війни їхня повнота та актуальність є обмеженими.

Таким чином, наукова дискусія зосереджена навколо проблем забезпечення гідної праці, подолання безробіття, впливу воєнних дій на трудові ресурси та пошуку моделей відновлення, адаптованих до національного контексту. Однак відсутній цілісний підхід до трансформації ринку праці саме у фазі поствоєнного перезавантаження, що й зумовлює актуальність подальших досліджень у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті. Метою статті є комплексний аналіз трансформаційних процесів, що відбуваються на ринку праці України в умовах поствоєнного перезавантаження, з урахуванням структурних, демографічних та професійно-кваліфікаційних змін. Особливу увагу приділено виявленню ключових викликів і можливостей для ефективної інтеграції вразливих груп населення (ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю) у сферу зайнятості, а також визначенню стратегічних пріоритетів державної політики у сфері зайнятості з метою формування стійкого та інклюзивного ринку праці в повоєнний період.

Виклад основного матеріалу. Повномасштабна військова агресія Російської Федерації проти України, розпочата у лютому 2022 року, спричинила глибокі структурні зрушення на національному ринку праці. Ураження виробничих потужностей, міграція населення, руйнування інфраструктури та зменшення ділової активності стали ключовими факторами деформації попиту й пропозиції робочої сили.

На момент початку повномасштабної війни, структура зайнятості в Україні характеризувалась високим рівнем урбанізації, суттєвою часткою неформальної економіки та значною регіональною диспропорцією. Війна призвела до масового переміщення працездатного населення, як всередині країни, так і за її межі, що ускладнило балансування між наявними вакансіями та робочою силою.

За даними Національного банку України, протягом 2022 року рівень зайнятості скоротився з 56,0% до 50,8%, а рівень безробіття, за методологією Міжнародної організації праці, досяг 24,5%. Ці показники відображають глибину шоку, якого зазнала економіка країни (табл. 1).

Водночас поствоєнне перезавантаження передбачає не лише відновлення довоєнного рівня зайнятості, а й стратегічну модернізацію структури ринку праці. Актуальними стають питання стимулювання інноваційної економіки, цифровізації праці, перепрофілювання кадрів та розвитку трудової мобільності.

Під впливом воєнних дій ринок праці України зазнав суттєвих структурних змін, що проявилися як у галузевому, так і в регіональному аспектах. Пошкодження критичної інфраструктури, евакуація підприємств, припинення виробництва у зонах бойових дій призвели до нерівномірного скорочення зайнятості у різних секторах економіки.

Найбільших втрат зазнали сфери промисловості, транспорту, будівництва та готельно-ресторанного бізнесу. Водночас ІТ-сектор, сільське господарство у відносно безпечних регіонах, а також сфери охорони здоров'я й освіти зберегли або навіть збільшили частку зайнятості (табл. 2).

У регіональному розрізі спостерігається значна асиметрія: східні та південні регіони, що постраждали від бойових дій, демонструють високий рівень безробіття

Таблиця 1

Основні показники ринку праці України у 2021–2023 роках

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік*
Рівень зайнятості, %	56,0	50,8	52,1
Рівень безробіття, %	10,6	24,5	19,3
Частка неформальної зайнятості, %	20,1	17,9	16,5
Середній рівень оплати праці, грн	14 015	13 179	14 685

Джерело: прогнозовано за даними Державної служби зайнятості України та НБУ [17–19]

Таблиця 2

Динаміка зайнятості за основними видами економічної діяльності, %

Галузь	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Промисловість	15,6	11,2	10,9
Сільське господарство	14,3	13,7	14,0
Торгівля	16,2	14,8	15,3
Освіта	8,5	9,1	9,4
Охорона здоров'я	7,4	8,5	9,2
Інформаційні технології (ІТ)	3,1	3,8	4,3
Будівництво	6,7	3,5	4,1
Готельно-ресторанний бізнес	5,4	2,7	3,0

Джерело: сформовано за даними Державної служби зайнятості України [17–19]

та низьку економічну активність. Водночас західні області стали центрами релокації бізнесу, зростання підприємництва та розвитку нових виробничих кластерів.

Демографічна ситуація в Україні вже до початку повномасштабного вторгнення характеризувалася негативними тенденціями: депопуляцією, старінням населення, скороченням частки молоді у структурі працездатного контингенту. Війна значно поглибила ці проблеми, що створює критичні виклики для ефективного функціонування ринку праці в умовах відбудови.

Згідно з оцінками ООН, у 2023 році внаслідок війни понад 6 мільйонів українців залишалися за кордоном як тимчасово переміщені особи, з яких близько 60% – це жінки працездатного віку з дітьми. Водночас майже 5 мільйонів осіб перемістилися всередині країни, що спричинило істотні зміни в демографічній та трудовій структурі регіонів (табл. 3).

Трудова міграція, яка раніше розглядалася як явище, що частково полегшує напруження на ринку праці, нині перетворюється на системну загрозу. Затяжне перебування за кордоном, інтеграція українців у європейські ринки праці, доступ дітей до шкільної освіти і соціальних пакетів у країнах ЄС сприяє зниженню мотивації до повернення. Це може призвести до втрати кваліфікованих кадрів та появи «демографічних пустель» у низці регіонів України.

Однак, з іншого боку, потенціал діаспори та досвід, здобутий за кордоном, можуть стати основою для формування нових моделей працевлаштування, дистанційної зайнятості, розвитку цифрових професій і бізнес-ініціатив, орієнтованих на транснаціональну взаємодію.

Підсумовуючи, демографічна криза потребує активної державної політики репатріації, інвестицій у людський капітал та створення сприятливих умов для повернення, адаптації й працевлаштування громадян, які покинули країну внаслідок війни.

Одним із ключових наслідків війни для ринку праці стало порушення професійно-кваліфікаційного балансу. Зміни в економічному профілі регіонів, руйнування

Таблиця 3

Основні демографічні показники в контексті трудового потенціалу

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Кількість населення, млн	41,4	38,6	36,2*
Частка осіб віком 15–64 рр., %	67,8	66,1	65,0
Частка осіб 65+, %	17,2	18,5	19,7
Орієнтовна кількість емігрантів, млн	1,1	4,5	6,2
Співвідношення чоловіків і жінок (роб. вік)	0,89	0,84	0,81

Джерело: оцінка з урахуванням бойових втрат, еміграції, та тимчасового переміщення [17–19]

окремих галузей, релокація підприємств та поява нових запитів з боку бізнесу й державного сектору обумовили різке зміщення попиту на робочу силу з одних професій на інші. Така ситуація вимагає швидкого оновлення професійних навичок та розвитку системи освіти дорослих.

Відзначається загальне зниження попиту на низькокваліфіковану працю та зростання потреби у фахівцях технічного профілю, медичних працівниках, будівельниках, логістах, спеціалістах з кібербезпеки, соціальних працівниках та працівниках сфери освіти. Водночас значна частина населення, що втратила роботу, не володіє відповідними навичками чи досвідом для успішної перекваліфікації.

Паралельно з цим зростає попит на гнучкі формати професійного навчання, включаючи онлайн-курси, короткострокові програми перекваліфікації, мікрокваліфікації та освітні ваучери. Національна політика з активізації освіти дорослих повинна враховувати як потреби ветеранів, переміщених осіб, так і молоді, яка вступає на ринок праці у змінених умовах.

Крім того, актуалізується ідея партнерства між бізнесом, державою та освітніми установами у формуванні навчальних програм на основі прогнозованих потреб ринку. Наприклад, реалізація пілотних програм дуальної освіти в умовах післявоєнної відбудови дозволить скоротити час підготовки кадрів та посилити їх адаптивність до умов конкретного роботодавця.

Після завершення активної фази війни Україна зіткнеться з безпрецедентним завданням соціальної та економічної інтеграції великої кількості громадян, які зазнали наслідків бойових дій: ветеранів, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), осіб з інвалідністю, постраждалих як фізично, так і психологічно. Їх успішне повернення до активного трудового життя є критично важливим як для соціальної стабільності, так і для формування стійкого людського капіталу.

Разом із тим, ці групи мають значний нереалізований потенціал. Ветерани часто володіють лідерськими якостями, високою мотивацією, організаційними навичками. Переселенці мають досвід адаптації до нових умов і можуть сприяти регіональному відновленню. Люди з інвалідністю, за умов належної підтримки, здатні повноцінно працювати, особливо у сферах, пов'язаних із дистанційною зайнятістю.

Інтеграція вразливих груп на ринку праці потребує комплексного підходу, зокрема:

- впровадження податкових та фінансових стимулів для роботодавців;
- створення інклюзивного середовища та адаптованих робочих місць;
- активного розвитку програм менторства, коучингу та індивідуального супроводу;
- залучення громадських організацій, ветеранських ініціатив та соціального підприємництва.

Успішна інтеграція ветеранів, ВПО та людей з інвалідністю повинна стати одним із пріоритетів поствоєнної політики зайнятості та соціальної інклюзії. Йдеться не лише про повернення до праці, а про гідну, стабільну, справедливую участь у відновленні держави.

Висновки. Результати проведеного дослідження засвідчили, що ринок праці України у період поствоєнного перезавантаження перебуває під впливом глибоких системних зрушень, які мають як короткостроковий деструктивний характер, так і довгостроковий потенціал для позитивної трансформації. Війна зумовила значне скорочення рівня зайнятості, зростання безробіття, масштабну внутрішню та зовнішню міграцію, а також поглиблення регіональних, галузевих і кваліфікаційних диспропорцій. Найвразливішими виявилися сфери, що залежать від фізичної присутності працівника, зокрема промисловість, будівництво, готельно-ресторанний бізнес. Натомість зросла роль ІТ-сектору, освіти, медицини, сільського господарства та соціальних послуг.

Демографічні зміни, викликані війною, загострили тенденції депопуляції, старіння населення та зменшення трудових резервів, особливо в охоплених бойовими діями регіонах. В умовах тривалої еміграції та інтеграції українців у закордонні ринки праці, питання репатріації та реінтеграції фахівців у національну економіку постає як один із визначальних викликів державної політики.

Одним із ключових чинників, що визначатимуть якість трансформації ринку праці, є здатність держави до активного впровадження інструментів підтримки перекваліфікації, розвитку системи освіти дорослих та створення умов для інклюзивного зростання. Особливої уваги потребує інтеграція вразливих категорій населення – ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю, а також жінок з дітьми – шляхом стимулювання гнучких форм зайнятості, соціального підприємництва, менторських програм та адаптації робочих місць.

Стратегічні пріоритети державної політики у сфері зайнятості мають включати не лише заходи з відновлення попередніх економічних параметрів, а й формування нової архітектури ринку праці — динамічного, цифрового, соціально орієнтованого. Це передбачає впровадження програм регіональної підтримки, оновлення Національної рамки кваліфікацій, розбудову партнерств між бізнесом, освітніми установами та місцевими громадами.

Отже, трансформація ринку праці України має бути спрямована не лише на подолання наслідків війни, а й на формування засад стійкого розвитку через активне залучення людського капіталу, інноваційні форми зайнятості, діджиталізацію та соціальну справедливість. Тільки за таких умов ринок праці може стати базою для економічного зростання, національної консолідації та формування нового суспільного договору в післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Близнюк В. В. Ринок праці України: процеси державного регулювання та розвитку : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03 / В. В. Близнюк ; Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України». – Київ, 2020. – 526 с.
2. Волянська-Савчук Л. В., Красовський В. О. Теоретичні засади ринку праці в економічній системі. *Економіка і організація управління*, 2019, № 1(33). DOI: <http://dx.doi.org/10.31558/2307-2318.2019.1.3>
3. Колот А. М. Соціально-трудова сфера в координатах нової економіки: розширення можливостей та нові загрози. *Соціально-трудова сфера в умовах становлення нової економіки: глобальні виклики та домінанти розвитку*. Київ : КНЕУ, 2018. С. 7–15.
4. Лібанова Е. М. Воєнний час: сьогодення та перспективи. *Дзеркало тижня*, 2023, 9 жовт. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/jak-zminivsja-rinok-pratsi-u-vojennij-chas-sohodennja-ta-perspektivi.html>
5. Новак І., Жук І. Глобальні соціальні ризики у сфері праці: брак гідної зайнятості в Україні. *Демографія та соціальна економіка*, 2023, № 2 (52), С. 110–130.
6. Кожем'якіна С., Кривуша С. Наукові дослідження соціогуманітарних передумов розвитку сфери формування людського капіталу. *Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія : економіка, управління, безпека, технології*, 2023, Т. 2, № 4. DOI: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2023-2-4-6>
7. Ушенко Н. В. Регулююча функція ринку праці в сфері зайнятості. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія : Економічні науки*, 2014, Вип. 26, С. 67–74.
8. Ушенко Н. В. Трансформаційні зміни ринку праці в умовах формування платформної економіки та її бізнес-сегменту. *Формування ринкових відносин в Україні*, 2020, № 12 (235), С. 164–172.
9. Ліхоносова Г. Соціальноекономічне відторгнення: виміри депривації та ізоляції. *Часопис економічних реформ*, 2018, № 1(29), С. 77–82.
10. Про зайнятість населення : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5067-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>

11. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 3 берез. 2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20>
12. *Work for a brighter future. Global Commission on the Future of Work*. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-cabinet/documents/publication/wcms_662539.pdf
13. *Ukraine Refugee Situation / UNHCR. Operational Data Portal*. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
14. *Resolution concerning statistics of employment in the informal sector adopted by the 15th ICLS*. ILO, 1993. URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-stat/documents/normativeinstrument/wcms_087484.pdf
15. *Guidelines concerning a statistical definition of informal employment adopted by the 17th ICLS*. ILO, 2003. URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-stat/documents/normativeinstrument/wcms_087622.pdf
16. *Державний центр зайнятості*. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>
17. *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
18. *Пошук роботи в Україні*. URL: <https://www.work.ua/stat/>
19. Жосан Г. В., Крикунова В. М. Зарубіжний досвід використання економічних інструментів «зеленого» зростання. *Економічні інновації*, 2019, Т. 21, Вип. 3(72), С. 53–61. URL: <https://ei-journal.com/index.php/journal/article/download/662/264/>
20. Kyrylov Y., Hranovska V., Boiko V., Kwilinski A., Boiko L. International tourism development in the context of increasing globalization risks: on the example of Ukraine's integration into the global tourism industry. *Journal of Risk and Financial Management*, 2020, Vol. 13, № 12, P. 303. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm13120303>

References:

1. Blyzniuk, V. V. (2020). *Rynok pratsi Ukrainy: protsesy derzhavnoho rehuliuвання ta rozvytku* [Labor market of Ukraine: Processes of state regulation and development] (Doctoral dissertation, Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine). Kyiv.
2. Volianska-Savchuk, L. V., & Krasovskiy, V. O. (2019). Teoretychni zasady rynku pratsi v ekonomichnii systemi [Theoretical foundations of the labor market in the economic system]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, no. 1 (33). DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2019.1.3>
3. Kolot, A. M. (2018). Sotsialno-trudova sfera v koordynatakh novoi ekonomiky: rozshyrennia mozhlyvosti ta novi zahrozy [The social and labor sphere in the coordinates of the new economy: Expanding opportunities and new threats]. In *Sotsialno-trudova sfera v umovakh stanovlennia novoi ekonomiky: hlobalni vyklyky ta dominantna rozvytku* (pp. 7–15). Kyiv: KNEU.
4. Libanova, E. M. (2023, October 9). Voienniy chas: sohodennia ta perspektyvy [Wartime: Present and prospects]. *Dzerkalo Tyzhnia*. Available at: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/jak-zminivsjarinok-pratsi-u-vojenij-chas-sohodennja-ta-perspektivi.html>
5. Novak, I., & Zhuk, I. (2023). Hlobalni sotsialni ryzyky u sferi pratsi: brak hidnoi zainiatosti v Ukraini [Global social risks in the labor sector: Lack of decent employment in Ukraine]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, no. 2 (52), pp. 110–130.
6. Kozhemiakina, S., & Kryvusha, S. (2023). Naukovi doslidzhennia sotsiohumanitarnykh peredumov rozvytku sfery formuvannia liudskoho kapitalu [Research on sociocultural conditions for human capital development]. *Naukovyi Visnyk Mizhnarodnoi Asotsiatsii Naukivtsiv. Seriia: Ekonomika, Upravlinnia, Bezpeka, Tekhnolohii*, vol. 2, no. 4. DOI: <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2023-2-4-6>
7. Ushenko, N. V. (2014). Rehuliuuucha funktsiia rynku pratsi v sferi zainiatosti [The regulatory function of the labor market in the employment sphere]. *Naukovi Pratsi Kirovohradskoho Natsionalnoho Tekhnichnoho Universytetu. Seriia: Ekonomichni Nauky*, no. 26, pp. 67–74.
8. Ushenko, N. V. (2020). Transformatsiini zminy rynku pratsi v umovakh formuvannia platformnoi ekonomiky ta yii biznes-sehmentu [Transformational changes in the labor market under the formation of the platform economy]. *Formuvannia Rynkovykh Vidnosyn v Ukraini*, no. 12 (235), pp. 164–172.
9. Likhonosova, H. (2018). Sotsialnoekonomichne vidtorhnennia: vymiry deprivatsii ta izoliatsii [Socioeconomic exclusion: Dimensions of deprivation and isolation]. *Chasopys Ekonomichnykh Reform*, no. 1 (29), pp. 77–82.

10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). *Pro zainiatist naseleennia: Zakon Ukrainy vid 5 lypnia 2012 r. № 5067-VI* [On employment of the population: Law of Ukraine No. 5067-VI]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
 11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). *Pro zakhyst interesiv subiektiv podannia zvitnosti ta inshykh dokumentiv u period dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy № 2115-IX* [On protection of interests of reporting subjects during martial law]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20>
 12. International Labour Organization. (2019). *Work for a brighter future: Global Commission on the Future of Work*. Available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-cabinet/documents/publication/wcms_662539.pdf
 13. UNHCR. (2023). *Ukraine refugee situation: Operational data portal*. Available at: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
 14. International Labour Organization. (1993). *Resolution concerning statistics of employment in the informal sector adopted by the 15th ICLS*. Available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-stat/documents/normativeinstrument/wcms_087484.pdf
 15. International Labour Organization. (2003). *Guidelines concerning a statistical definition of informal employment adopted by the 17th ICLS*. Available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-stat/documents/normativeinstrument/wcms_087622.pdf
 16. State Employment Service of Ukraine. (2023). Available at: <https://www.dcz.gov.ua/>
 17. State Statistics Service of Ukraine. (2023). Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
 18. Work.ua. (2023). *Poisk roboty v Ukraini* [Job search in Ukraine]. Available at: <https://www.work.ua/stat/>
 19. Zhosan, H. V., & Krykunova, V. M. (2019). Zarubizhnyi dosvid vykorystannia ekonomichnykh instrumentiv “zelenoho” zrostannia [Foreign experience in using economic tools of “green” growth]. *Ekonomichni innovatsii: Zbirnyk naukovykh prats*, vol. 21, no. 3 (72), pp. 53–61. Available at: <http://ei-journal.com/index.php/journal/article/download/662/264>
 20. Kyrylov, Y., Hranovska, V., Boiko, V., Kwilinski, A., & Boiko, L. (2020). International tourism development in the context of increasing globalization risks: On the example of Ukraine’s integration into the global tourism industry. *Journal of Risk and Financial Management*, vol. 13, no. 12, p. 303. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm13120303>
-